

ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಪ್ರಭಾವ

ವೆಂಕಟೇಶ ಕೆ.ಟಿ.¹

ಪ್ರೊ.ರಾಚಯ್ಯ²

ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ 1974-77ರ ಅವಧಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ತರವಾದ ತಿರುವಿನ ಕಾಲಘಟ್ಟ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರ, ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತಕ ಮತ್ತು "ಲೋಕನಾಯಕ" ಎಂದೇ ಖ್ಯಾತರಾದ ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ (ಜೆ.ಪಿ.) ಅವರು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ನಿರುದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಅವನತಿಯ ವಿರುದ್ಧ "ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಾಂತಿ" (Sampoorna Kranti) ಅಥವಾ "ಟೋಟಲ್ ರೆವಲ್ಯೂಶನ್" ನ ಕರೆ ನೀಡಿದರು. ಅವರು 1974 ರಲ್ಲಿ "ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಾಂತಿ" ಅಥವಾ "ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಾಂತಿ"ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ, ನಿರುದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸವೆತದಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಯುವ ಜನರು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಕರೆ ನೀಡಿದರು.

ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಅವರು 1970 ರ ದಶಕದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿ "ಟೋಟಲ್ ರೆವಲ್ಯೂಶನ್" ಗೆ ಕರೆ ನೀಡಿದರು. ಈ ಚಳುವಳಿ ಕೇವಲ ಬಿಹಾರ ಅಥವಾ ಉತ್ತರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನೇ ಬದಲಿಸಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಅಚಲವಾಗಿದ್ದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಚದುರಿಹೋಗಿ, ಹೊಸ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದವು.

ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವರೂಪ

❖ ಬಿಹಾರ ಚಳುವಳಿಯ ಉಗಮ :-

ಬಿಹಾರ ಚಳುವಳಿ, ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ಆಂದೋಲನವು 1974 ರಲ್ಲಿ ಬಿಹಾರ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ದುರಾಡಳಿತ ಮತ್ತು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ವಿರುದ್ಧ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆರಂಭಿಸಿದ

1.ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ, ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ, ಮೈಸೂರು.

2. ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ, ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜು, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು

ರಾಜಕೀಯ ಚಳುವಳಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಅನುಭವಿ ಸಮಾಜವಾದಿ ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಅವರು ಮುನ್ನಡೆಸಿದರು.

ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿಯು ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಆಚರಣೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ "ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಾಂತಿ"ಯ ಕರೆ ನೀಡಿ, ನಂತರ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ ನೇತೃತ್ವದ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ವ್ಯಾಪಕ ವಿರೋಧ ಮೈತ್ರಿಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿತು.

❖ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಪರಿಣಾಮ :-

ಜೂನ್ 25, 1975 ರಂದು ಮಾಜಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಇಂದಿರಾ ಗಾಂಧಿ ದೇಶದ ಮೇಲೆ ಸಂವಿಧಾನದ 352ನೇ ವಿಧಿಯ ಪ್ರಕಾರ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೇರಿದರು. ಇದು 21 ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯಿತು ಮತ್ತು ದೇಶದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಗತಿಯನ್ನೇ ಬದಲಿಸಿತು. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೇರಿದ ನಂತರ, ಲಾಲ್ ಕೃಷ್ಣ ಅಡ್ವಾಣಿ, ಅಟಲ್ ಬಿಹಾರಿ ವಾಜಪೇಯಿ, ಮೊರಾರ್ಜಿ ದೇಸಾಯಿ ಮತ್ತು ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಸೇರಿದಂತೆ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳ ಎಲ್ಲ ನಾಯಕರನ್ನು ಜೈಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ವಿರೋಧ ಹೋರಾಟದ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ ಭಾರತೀಯ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರ ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಚಂದ್ರ ಶೇಖರ್, ಅಟಲ್ ಬಿಹಾರಿ ವಾಜಪೇಯಿ ಮತ್ತು ದೇವೇಗೌಡ ಮುಂದೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿಯ ನೇರ ಪ್ರಭಾವ

❖ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಯಕರ ಬಂಧನ :-

ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಶೈಲಿಯನ್ನು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಬದಲಿಸಿತು. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ (1975-1977) ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ದೇವೇಗೌಡ ಅವರನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭದ್ರತಾ ಕಾಯ್ದೆ (MISA) ಅಡಿ ಜೈಲಿಗೆ ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಈ ಅವಧಿ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನದ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಅಧ್ಯಾಯವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ-ವಿರೋಧಿ ನಾಯಕ ಎಂಬ ಅವರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಬಲಗೊಳಿಸಿತು.

ಶ್ರೀ ದೇವೇಗೌಡ ಅವರು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ ಹೋರಾಟಗಾರರಾಗಿ, 1975-76 ರಲ್ಲಿ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜೈಲು ಸೇರಿದರು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಾರತದ ರಾಜಕೀಯ ಘಟಾನುಘಟಿಗಳ ಜೊತೆ ಅವರ ಸಂಪರ್ಕ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನ ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದವು. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆ ಅವರ ಕಥೆಯೂ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. 1975ರ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಗಡೆ ಅವರನ್ನು ಇತರ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದ ನಾಯಕರ

ಜೊತೆ ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮುಗಿದ ನಂತರ, ಅವರು ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಅದರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಘಟಕದ ಮೊದಲ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾದರು.

❖ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ವಿರೋಧಿ ಮನೋಭಾವದ ಬೆಳವಣಿಗೆ :-

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಕೇವಲ ನೇರ ಬಂಧನ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯದ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಏಕಪ್ರಭುತ್ವದ ವಿರುದ್ಧ ಆಳವಾದ ಅಸಮಾಧಾನ ಮೂಡಿಸಿದ ಈ ಆಂದೋಲನವು ವ್ಯಾಪಕ ರಾಜಕೀಯ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ತಂದಿತು. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನರು ಅನುಭವಿಸಿದ ನಾಗರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕ್ಷಮತೆ, ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಿರ್ಬಂಧ, ಮಾಧ್ಯಮದ ಮೇಲಿನ ಸೆನ್ಸಾರ್‌ಶಿಪ್ ಇವೆಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ದುರ್ಬಳಕೆಯ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿ ಜನ ಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿಕೊಂಡವು. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ರಾಜ್ಯ ಬಿಜೆಪಿ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ "ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಮೇಲಿನ ಆಕ್ರಮಣ"ವಾಗಿ, ರಾಜಕೀಯ ದಮನ, ಪತ್ರಿಕಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದಮನ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಬಂತು.

ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿಯ ಉದಯ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕೀಯ

❖ ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿಯ ರಚನೆ :-

ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಂತರ 1977ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ (N), ಭಾರತೀಯ ಜನ ಸಂಘ, ಭಾರತೀಯ ಲೋಕದಳ ಮತ್ತು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಒಳಗಿನ ಬಂಡಾಯಗಾರರು ಸೇರಿ ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಈ ಪಾರ್ಟಿ 1977ರ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಮೊರಾರ್ಜಿ ದೇಸಾಯಿ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಸೇತರ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಮಾದರಿ ಅನುಸರಿಸಿ, ಹಲವು ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷಗಳ ನಾಯಕರು ಒಗ್ಗೂಡಿ ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿಯ ರಾಜ್ಯ ಘಟಕ ಕಟ್ಟಿದರು.

❖ ದೇವೇಗೌಡರವರ ಏಳಿಗೆ :-

ದೇವೇಗೌಡರವರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ವಿಭಜನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ (N) ಸೇರಿ ಮಾರ್ಚ್ 1972 ರಿಂದ ಮಾರ್ಚ್ 1976 ರವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಮತ್ತೆ ನವೆಂಬರ್ 1976 ರಿಂದ ಡಿಸೆಂಬರ್ 1977 ರವರೆಗೆ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕರಾದರು. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ (1975-77) ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು ಕೇಂದ್ರ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ದೇವೇಗೌಡರವರು ಎರಡು ಬಾರಿ ರಾಜ್ಯ ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ (1975-1977)ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ

ದೇವೇಗೌಡರವರನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರು ಕೇಂದ್ರ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ತದನಂತರ 1978, 1983 ಮತ್ತು 1985ರ ವಿಧಾನಸಭೆ ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ ಟಿಕೆಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲುತ್ತ ಬಂದರು.

❖ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆ ಅವರ ನೇತೃತ್ವ :-

ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಹೆಗಡೆ ಅವರು ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ ಸೇರಿ ಅದರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಘಟಕದ ಮೊದಲ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾದರು. 1983 ರ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ ಅತಿದೊಡ್ಡ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ, ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೊದಲ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದರು.

1983 ರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಚುನಾವಣೆ — ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷದ ಅಂತ್ಯ

❖ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಹತ್ವ :-

1983ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಸನಸಭೆ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ 95 ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. ನಂತರ ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ ನಾಯಕ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆ ಅವರು ಬಿಜೆಪಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಣ್ಣ ಪಕ್ಷಗಳ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೊದಲ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರ ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸಿದರು. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮೈಲಿಗಲ್ಲಾಯಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಲಭಿಸಿದ ನಂತರ ಸುಮಾರು 35 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅವಿರೋಧವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳಿದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷದ ಸ್ಥಾನ ತಳೆಯಬೇಕಾಯಿತು.

❖ ಹೆಗಡೆ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಬೆಂಬಲ :-

ಹೆಗಡೆ ಅವರು ಬಿಜೆಪಿ, ಎಡ ಪಕ್ಷಗಳು ಮತ್ತು 16 ಪಕ್ಷೇತರ ಸದಸ್ಯರ ಹೊರಗಿನ ಬೆಂಬಲ ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮೂರನೇ ಎರಡರಷ್ಟು ಬಹುಮತ ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಮಾದರಿ ರಾಜಕೀಯ ಮೈತ್ರಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿತ್ತು. ವಿಭಿನ್ನ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನಿಲುವುಗಳ ಪಕ್ಷಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಶತ್ರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸಿದ ಮಾದರಿ.

ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಮತ್ತು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ

ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿಯ ತಾತ್ವಿಕ ಆದರ್ಶಗಳ ಅನ್ವಯ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಾರ್ಹ ಬದಲಾವಣೆ ಆದುದು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ. ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ "ಚೌಖಂಭ ರಾಜ" ಎಂಬ ತತ್ವವು, ಅಂದರೆ ಗ್ರಾಮ, ಜಿಲ್ಲೆ, ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರ ಮಟ್ಟಗಳ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಕರ್ನಾಟಕದ ಹೆಗಡೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಯಿತು. ಹೆಗಡೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಚಿವ ಅಬ್ದುಲ್

ನಜೀರ್ ಸಾಬ್ ಅವರು ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನತಾ ನಾಯಕರ ಜಾಲ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ಅಡಿಪಾಯ ಹಾಕಿದರು.

ಹೆಗಡೆ ಸರ್ಕಾರ 1983-88ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್, ತಾಲ್ಲೂಕು ಪಂಚಾಯತ್ ಮತ್ತು ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿ ದಾಖಲಾಯಿತು. ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಗೊಂಡ ಈ ಪ್ರಯೋಗ, ಮುಂದೆ 1993ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ 73 ಮತ್ತು 74 ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು.

ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ಪರ್ಧೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ರಾಜಕೀಯದ ಹೊಸ ಆಯಾಮ

❖ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಯ ಪ್ರಭಾವ :-

ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ಸಮಾಜವಾದಿ ಆದರ್ಶಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಧೋರಣೆ ಮತ್ತು ನೀತಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮೇಲೆ ಆಳವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವು. ದೇವೇಗೌಡ, ಹೆಗಡೆ ಮತ್ತು ಜೆ.ಎಚ್. ಪಟೇಲ್ ಅವರಂತಹ ನಾಯಕರು ರೈತ ಕಲ್ಯಾಣ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿದರು. ದೇವೇಗೌಡರವರು 1980ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಮತ್ತು ನೀರಾವರಿ ಸಚಿವರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಕೃಷಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ತರಲು ಶ್ರಮಿಸಿದರು.

❖ ಜಾತಿ ರಾಜಕಾರಣ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕಲಿಗ-ಲಿಂಗಾಯತ ಶಕ್ತಿ ಸಮತೋಲನ :-

ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ ಹಾಗೂ ನಂತರ ಜನತಾ ದಳದ ಉದಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಾತಿ ರಾಜಕಾರಣದ ಮೇಲೂ ಮಹತ್ತರ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. 1983ರ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ ಗೆದ್ದಾಗ, ಹೆಗಡೆ ಅವರು ಬಲಿಷ್ಠ ಲಿಂಗಾಯತ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕಲಿಗ ಗುಂಪುಗಳ ನಡುವಿನ ಒಮ್ಮತದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದರು. ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ/ಜನತಾ ದಳ ಕ್ರಮೇಣ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಸಮುದಾಯದ ರಾಜಕೀಯ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಿಗ ನೇತೃತ್ವದ ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವಾದಿ ಪ್ರವಾಹ ಹಾಗೂ ಲಿಂಗಾಯತ ನೇತೃತ್ವದ ಬಲ ಪ್ರವಾಹ ನಡುವಿನ ಸ್ಪರ್ಧೆಯ ಮೂಲವಾಯಿತು.

ಜನತಾ ಪರಿವಾರ ವಿಭಜನೆ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕಾರಣದ ವಿಕಾಸ

❖ ಪಕ್ಷ ವಿಭಜನೆಯ ಅಲೆ :-

ಜನತಾ ದಳ (ಯುನೈಟೆಡ್) ಬಿಹಾರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಜನತಾ ದಳ (ಸೆಕ್ಯೂಲರ್) ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮತೆ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರುವುದು ರಾಜಕೀಯ ವಿಶ್ಲೇಷಕರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. 1977ರ

ಭಾರತ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯ ನಂತರ ಜನತಾ ಮೈತ್ರಿ ಹಲವು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷಗಳಾಗಿ ಒಡೆದುಹೋಯಿತು. ದೇವೇಗೌಡರವರು 1999ರ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಜನತಾ ದಳ (ಸೆಕ್ಯೂಲರ್) ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಜನ್ಮ ತಾಳಿದ ರಾಜಕೀಯ ಧಾರೆ ಹಲವು ಕವಲಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿದೆ.

❖ ಬಿಜೆಪಿ ಉದಯಕ್ಕೆ ಮೆಟ್ಟಿಲು :-

ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿಯ ಉದಯ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಿಜೆಪಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೂ ಪರೋಕ್ಷ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ನಂತರ (1975-1977), ಜನ ಸಂಘ ಹಲವು ಪಕ್ಷಗಳ ಜೊತೆ ಮಿಲಿತವಾಗಿ ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅದು 1977ರ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸೋಲಿಸಿ ಮೊರಾರ್ಜಿ ದೇಸಾಯಿ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ರಚಿಸಿತು. 1983ರ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಜೆಪಿ 18 ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದು ಹೆಗಡೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಿಜೆಪಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೊದಲ ಮೆಟ್ಟಿಲಾಯಿತು. ಏಪ್ರಿಲ್ 6, 1980 ರಂದು ಭಾರತೀಯ ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೊಂಡಿತು. 1980ರ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ ಕೇವಲ 31 ಸ್ಥಾನಗಳಷ್ಟೇ ಗಳಿಸಿದ ನಿರಾಶೆಯ ಬಳಿಕ, ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಆರ್‌ಎಸ್‌ಎಸ್ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯತ್ವ ನಿಷೇಧಿಸಿದ ಕಾರಣ ಹಳೆಯ ಜನ ಸಂಘ ನಾಯಕರು ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿ ತೊರೆದು ಬಿಜೆಪಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು.

ದೇವೇಗೌಡರವರ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಪದಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಹಾದಿ

ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿಯ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ತರ ಅಧ್ಯಾಯ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ದೇವೇಗೌಡರವರ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಪದಗ್ರಹಣ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. 1994ರಲ್ಲಿ ಅವರು ರಾಜ್ಯ ಜನತಾದಳ ಪಕ್ಷದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದರು ಮತ್ತು 1994ರ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷದ ಗೆಲುವಿನ ಹಿಂದಿನ ಚಾಲಕ ಶಕ್ತಿಯಾದರು. ರಾಮನಗರದಿಂದ ಚುನಾಯಿತರಾಗಿ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ 14ನೇ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ 1996ರ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯ ನಂತರ ಯಾವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೂ ಬಹುಮತ ಲಭಿಸದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವೇಗೌಡರವರು ದೇಶದ 11 ನೇ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯಾದರು. ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಮೊದಲ ಬಾರಿ ಒಬ್ಬ ನಾಯಕ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿಯ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಗಿ ಬಂದ ನಾಯಕನ ಸಾಧನೆಯಾಗಿತ್ತು.

ರಾಜಕೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಜನ ಚಳುವಳಿ ಪರಂಪರೆ

❖ ಯುವ ಚಳುವಳಿಗಳ ಪ್ರೇರಣೆ :-

ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ಆದರ್ಶ ಕೇವಲ ಚುನಾವಣಾ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಯುವ ಚಳುವಳಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮತ್ತು ಯುವ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಆಳವಾದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ಅಂತೋದಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ, ಅಂದರೆ ಕೊನೆಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಉನ್ನತಿಯು ಅವರ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಯ ಮೂಲ ಸಾರವಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ರೂಪಾಂತರದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ "ಸಂಪೂರ್ಣ ಕ್ರಾಂತಿ" ಎಂದು ಕರೆದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಯುವಜನ ಈ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ, ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ವಿರೋಧ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು.

❖ ನೈತಿಕ ರಾಜಕಾರಣದ ಆದರ್ಶ :-

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಹೆಗಡೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರ ರಾಜಕಾರಣಕ್ಕೆ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಅವರು ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತ, ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಮತ್ತು ಪಾರದರ್ಶಕತೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದರು. ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ, ಜಾತ್ಯಾತೀತತೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಆದರ್ಶಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅವರ ಬದ್ಧತೆ ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ನಡವಳಿಕೆಯ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ನೈತಿಕ ರಾಜಕಾರಣ, ಜನ ಸಂಪರ್ಕ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವಿರೋಧಿ ನಿಲುವುಗಳ ಮೌಲ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. ನಂತರದ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರ ವಿರೋಧಿ ಆಂದೋಲನಗಳು ಜನರ ಮನ ಗೆಲ್ಲಲು ಇದೇ ಮೌಲ್ಯ ಪರಂಪರೆ ನೆರವಾಯಿತು.

ರಾಜ್ಯ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಮತ್ತು ಫೆಡರಲ್ ಚಿಂತನೆ

ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ತತ್ವ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿತು. ಹೆಗಡೆ ಸರ್ಕಾರ ಕೇಂದ್ರ-ರಾಜ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಒತ್ತು ನೀಡಿ, ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಬೇಕೆಂಬ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಿಲುವನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿತು. ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಇತರ ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣ-ಉತ್ತರ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧದ ಸುಧಾರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಫೆಡರಲ್ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮೌಲ್ಯ ಗಟ್ಟಿಗೊಂಡಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಜೆ.ಪಿ. ಅವರ "ಚೌಖಂಭ ರಾಜ ತತ್ವ"ವು ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡಿತು.

ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿಯ ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ರಾಜಕೀಯ ಪರಂಪರೆ

❖ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮರು ರಚನೆ :-

ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ಲಾಟ್‌ಫಾರ್ಮ್‌ಗಳ ಮರು ರಚನೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಒಂದನೆಯದಂದರೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಏಕ ಪ್ರಭುತ್ವ ಅಂತ್ಯವಾಯಿತು. 1983ರ ನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕಾರಣ ಬಹು ಪಕ್ಷ ಸ್ಪರ್ಧೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿತು. ಎರಡನೆಯದಂದರೆ: ಬಿಜೆಪಿ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಯಿತು. ಹೆಗಡೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಿಜೆಪಿ ರಾಜಕೀಯ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಮೂರನೆಯದಂದರೆ: ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಕ್ಷದ ಉದಯವಾಯಿತು. ಜನತಾ ಪರಿವಾರ ಕ್ರಮೇಣ ಜನತಾ ದಳ (ಸೆಕ್ಯೂಲರ್) ಆಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೂರನೇ ಮುಖ್ಯ ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿತು.

❖ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ "ತ್ರಿಕೋನ ಸ್ಪರ್ಧೆ" :-

ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಣಾಮ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ - ಬಿಜೆಪಿ - ಜೆಡಿ(ಎಸ್) ಎಂಬ ತ್ರಿಕೋನ ಸ್ಪರ್ಧೆಗೆ ಅಡಿಪಾಯ ಹಾಕಿತು. ಮೂರನೇ ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಹ್ಯಾಂಗ್ ಅಸೆಂಬ್ಲಿ ಎಂಬ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಾಶ್ವತ ಲಕ್ಷಣವಾಯಿತು.

ಉಪಸಂಹಾರ :-

ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಅವರ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ವಿರೋಧದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಘರ್ಷ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟ ಗುರುತು ಕೇವಲ ಒಂದು ದಶಕದ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲ. ಅದು ಮುಂದಿನ ಅನೇಕ ದಶಕಗಳ ರಾಜಕೀಯ ಪುನರ್ ರಚನೆಗೆ ತಳಪಾಯ ಆಗಿತು. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ವಿರೋಧ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಜನತಾ ಪಾರ್ಟಿಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಭಾರತೀಯ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕರ ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆ ರೂಪಿಸಿತು. ಚಂದ್ರ ಶೇಖರ್, ಅಟಲ್ ಬಿಹಾರಿ ವಾಜಪೇಯಿ ಮತ್ತು ದೇವೇಗೌಡ ಮುಂದೆ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕಾರಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಜೆ.ಪಿ. ಚಳುವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಕೀಯ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಐದು ಮೂಲಭೂತ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಅವುಗಳೆಂದರೆ,

- ❖ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಏಕ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಬಹು ಪಕ್ಷ ರಾಜಕೀಯ ಅಡಿಪಾಯ.
- ❖ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ಪ್ರಯೋಗ.
- ❖ ಸಮಾಜವಾದಿ ಮತ್ತು ರೈತ ಕೇಂದ್ರಿತ ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತನೆಯ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ.

❖ ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಏಳಿಗೆ ಮೆಟ್ಟಿಲು.

❖ ತ್ರಿಕೋನ ರಾಜಕಾರಣದ ಶಾಶ್ವತ ರೂಪ ನಿರ್ಮಾಣ.

ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಅವರ ಚಳುವಳಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆ ಗುರುತು ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಮೌಲ್ಯಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಜನ ಜಾಗೃತರಾಗಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಇವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿ ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಅವರಿಗೆ 1999ರಲ್ಲಿ ಮರಣೋತ್ತರವಾಗಿ ದೇಶದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಾದ ಭಾರತರತ್ನ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. Allan & Wendy Scarfe - J.P.: His Biography Orient Longmans, New Delhi, 1975.
2. Nitis Das Gupta - The Social and Political Theory of Jayaprakash Narayan South Asian Publishers, 1997.
3. Jayaprakash Narayan - From Socialism to Sarvodaya 1957.
4. M. G. Devasahayam - JP Movement, Emergency, and India's Second Freedom Vitasta Publishing, New Delhi, 2012.
5. Bipan Chandra - In the Name of Democracy: JP Movement and the Emergency Penguin Books, 2003/2017.
6. Radhakanta Barik - Politics of the JP Movement Radiant Publications, New Delhi, 1977.
7. Jayaprakash Narayan - A Plea for Reconstruction of Indian Polity 1959.
8. Lakshmi Narayan Lal - Jayaprakash: Rebel Extraordinary Indian Book Company, New Delhi, 1975.
9. Suresh Ram - Loknayak Jayaprakash Narayan Macmillan, Delhi, 1974.
10. Bimal Prasad (ed.) - A Revolutionary's Quest: Selected Writings of Jayaprakash Narayan Oxford University Press, Delhi, 1980.